

JAROSŁAW MARCINIAK¹
MAŁGORZATA MARCINIAK²

„ZNACZNA ILOŚĆ ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH” A WYMÓG OKREŚLONOŚCI PRAWA KARNEGO

1. Wstęp

Dla każdego prawnika nie budzi wątpliwości, iż należy tak formułować ustawowe znamiona przestępstwa, aby zakres zabronionego zachowania się obywatela był jednoznaczny. Wynika to z funkcji gwarancyjnej prawa karnego³. Wyrazem tejże funkcji jest postulat, aby odpowiedzialność karną ponosiły jedynie osoby, realizujące swoim zachowaniem znamiona czynów zabronionych określone w ustawie w sposób konkretny i jednoznaczny. Obywatel musi mieć możliwość rozpoznania sfery zachowań, za które przewidziana jest sankcja karna, jak również musi mieć możliwość rozpoznania następstw ewentualnego przełamania normy nakazu bądź zakazu prawnokarnego⁴.

Mając powyższe na uwadze, celowym wydaje się omówienie znamienia „znacznej ilości środków odurzających” jako cechy kwalifikującej przestępstwa zamieszczone w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii⁵. Wymaga ponadto oceny zasadność użycia przez ustawodawcę pojęcia „znacznej ilości środków odurzających” ze względu na postulaty funkcji gwarancyjnej prawa karnego i wymóg określoności regulacji ustawowej w prawie karnym. Zasadnym wydaje się poddanie pod dyskusję interpretacji zwrotu nieostrego „znacznej

¹ Sędzia sądu rejonowego.

² Adiunkt w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego.

³ Zob. też: L. Wiśniewski, *Stosowanie międzynarodowych konwencji praw człowieka*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 12; R. Dębski, *Uwagi o konstytucyjnym ujęciu zasady „nullum crimen sine lege”*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 5; *Pozaustawowe znamiona przestępstwa. O ustawowym charakterze norm prawa karnego i znamionach typu czynu zabronionego nie określonych w ustawie*, Łódź 1995, s. 12–35; G. Artymiak, *Typizacja czynu zabronionego a przebieg procesu karnego — zagadnienia wybrane (w:) Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego*, pod red. Z. Cwiakalskiego, G. Artymiak, Warszawa 2009, s. 147–151; A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2007, s. 15–16; T. Dukiet-Nagórska, *Kilka uwag o zasadzie „nullum crimen sine lege” w polskim porządku prawnym (w:) Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, pod red. K. Krajewskiego, Warszawa 2007, s. 35–50.

⁴ P. Burzyński, *Ustawowe określenie sankcji karnej*, Warszawa 2008, s. 90.

⁵ DzU z 2005 r., nr 179, poz. 1485 ze zm.

ilości”, jako granicy ilościowej środka narkotycznego, po przekroczeniu której zastosowanie znajdzie surowsza odpowiedzialność karna.

2. Typy przestępstw narkotykowych kwalifikowane ze względu na „znaczną ilość środków odurzających”

Uchwalona w dniu 29 lipca 2005 r. ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii (zwana dalej ustawą), w rozdziale 7 zawiera 18 przepisów karnych, które regulują odpowiedzialność za przestępstwa narkotykowe. W przepisach art. 53 ust. 2, art. 55 ust. 3, art. 56 ust. 3, art. 57 ust. 2, art. 58 ust. 2, art. 62 ust. 2, art. 63 ust. 3, zostały określone typy kwalifikowane, ze względu na znamię strony przedmiotowej tj. „znaczną ilość środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej”. W przepisach tych penalizowane są różnorodne zachowania podjęte wbrew przepisom ustawy, a dotyczące znacznych ilości środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej, a polegające na: wytwarzaniu, przetwarzaniu albo przerabianiu (art. 53 ust. 2 ustawy); przywozie, wywozie, wewnątrzwspólnotowym nabyciu, wewnątrzwspólnotowej dostawie lub przewozie przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa (art. 55 ust. 3 ustawy); wprowadzaniu do obrotu, wbrew przepisom art. 33–35 i 37 ustawy (art. 56 ust. 3 ustawy); przygotowaniu do przestępstw określonych w art. 55 ust. 3 i 56 ust. 3 ustawy (art. 57 ust. 2); udzielaniu (art. 58 ust. 2); posiadaniu (art. 62 ust. 2 ustawy); uprawie, maku (z wyjątkiem maku niskomorfinowego), konopi, z wyjątkiem konopi włóknistych, krzewów koki (jeżeli uprawy te mogłyby dostarczyć znacznej ilości słomy makowej), liści koki, żywicy lub ziela konopi innych niż włókniste (art. 63 ust. 3). Nowelizacja ustawy z dnia 25 sierpnia 2010 r. przewiduje wprowadzenie nowego typu kwalifikowanego przestępstwa kradzieży „znacznej ilości” środków odurzających, substancji psychotropowych, mleczka makowego lub słomy makowej, jak również kwalifikowany typ przestępstwa kradzieży z włamaniem, której przedmiot stanowią środki odurzające, substancje psychotropowe, mleczko makowe lub słoma makowa⁶.

Wszystkie z wymienionych wyżej typów przestępstw zawierają znamię kwalifikujące w postaci „znacznej ilości środków”. Podobnie jak w ustawodawstwach karnych niektórych krajów europejskich, ustawodawca polski nie zdecydował się na wprowadzenie definicji legalnej omawianego znamienia⁷. Skutkuje to

⁶ Obecnie ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii nie zawiera przepisów określających takie typy kwalifikowane, przez co tak istotne elementy wpływające na stopień społecznej szkodliwości czynu, jak wartość (ilość) skradzionego mienia oraz sposób działania sprawcy (włamanie — a więc przełamanie zabezpieczenia mienia), nie skutkują zaostrzeniem odpowiedzialności sprawców takich kradzieży, w odniesieniu do których nie stosuje się przepisów zawartych w rozdziale XXV Kodeksu karnego grupującym przestępstwa przeciwko mieniu, lecz — zgodnie z zasadą *lex specialis derogat legi generali* — jedynie przepis art. 64 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii przewidujący za kradzież tego rodzaju środków, substancji, mleczka makowego lub słomy makowej karę pozbawienia wolności w wymiarze od 3 miesięcy do 5 lat.

⁷ Narkomania oraz reglamentacja środków odurzających i psychotropowych w Niemczech regulowana jest przez ustawę o obrocie środkami odurzającymi (*Gesetz über den Verkehr mit Betaubungsmitteln, Betaubungsmittelgesetz*) z 1981 r. Posiadanie środków odurzających i psycho-

brakiem wyraźnej granicy pomiędzy typami podstawowymi a typami kwalifikowanymi przestępstw polegających na wytwarzaniu, przetwarzaniu, przerabianiu, przywozie, wywozie, nabywaniu, dostawie, wprowadzaniu do obrotu, udzielaniu innej osobie, posiadaniu, uprawnianiu lub na projektowanej kradzieży środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej. Wytyczenie granicy pomiędzy typami podstawowymi i kwalifikowanymi przestępstw narkotykowych pozostawione zostało przedstawicielom doktryny i orzecznictwu sądów.

3. Wykładnia operatywna „znacznej ilości środków odurzających”

Ustawodawca formułując w sposób ogólny znamię „znacznej ilości środków odurzających”, nie zdefiniował precyzyjnie zakresu i charakteru norm prawnokarnych, mogących być przedmiotem naruszenia. Dla zdekodowania znaczenia przepisów art. 53 ust. 2, art. 55 ust. 3, art. 56 ust. 3, art. 57 ust. 2, art. 58 ust. 2, art. 62 ust. 2, art. 63 ust. 3 ustawy koniecznym staje się sięgnięcie do orzecznictwa sądów apelacyjnych i Sądu Najwyższego.

Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 18 kwietnia 2000 r. wskazał, że kryterium decydującym o tym, czy ilość środków odurzających jest „znaczna”, „nieznaczna” czy „zwykła” są: ich masa wagowa (gramy, kilogramy, tony, ilość porcji), rodzaj środka odurzającego (podział na tzw. twarde i miękkie) i cel przeznaczenia (w celach handlowych, na potrzeby własne)⁸.

W podobnym duchu wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrażając pogląd, że z samej tylko wykładni językowej wyprowadzić można wniosek, iż

---

tropowych bez wymaganego zezwolenia jest karalne. Przystępstwo kwalifikowane, polega na posiadaniu środków odurzających lub psychotropowych w ilości innej niż niewielka (*nicht geringe Mengen*). Ustawodawstwo niemieckie nie precyzuje tego pojęcia, pozostawiając jego konkretyzację orzecznictwu. W orzeczeniach sądów można spotkać różne propozycje sposobu określania „ilości granicznej”: na podstawie ceny płaconej przez konsumenta, na podstawie normalnego zapasu przeciętnego konsumenta, na podstawie przeciętnego miesięcznego zapotrzebowania konsumenta, na podstawie liczby jednostek konsumpcyjnych (porcji), na podstawie arbitralnie ustalonej, mierzalnej wielkości (np. wagi). Ta ostatnia metoda została przyjęta przez Trybunał Związkowy, z pewną jednak modyfikacją. W jego orzecznictwie wielkość graniczna określana jest za pomocą zawartości substancji aktywnych obecnych w masie substancji będącej przedmiotem przestępstwa. Szwedzka ustawa o środkach narkotycznych przewiduje typ kwalifikowany, określany jako „poważny przypadek”. Ustawa nie określa w sposób wyraźny kryteriów różnicowania poszczególnych przypadków. W praktyce takim kryterium jest przede wszystkim ilość środków będących przedmiotem czynu. We Włoszech obowiązuje ustawa o reglamentacji środków odurzających i psychotropowych (*Disciplina delli stupefacenti e sostanze psicotrope*) z roku 1975. Ustawa penalizuje posiadanie znacznych ilości środków odurzających lub psychotropowych bez względu na to, jaki jest cel owego posiadania. Odpowiedzialność za posiadanie znacznych ilości środków odurzających lub psychotropowych wchodzi w rachubę niezależnie od zamiaru towarzyszącego temu posiadaniu i niezależnie od tego, czy sprawca jest osobą uzależnioną czy nie. Oznacza to, że posiadanie ilości większych niż „niewielkie” objęte jest w praktyce domniemaniem posiadania celem wprowadzenia do obrotu, a posiadanie ilości niewielkich — domniemaniem przeznaczenia na cele własnej konsumpcji. Podstawowe znaczenie ma w tej sytuacji kwestia interpretacji pojęcia „niewielka ilość”, rozgraniczająca zakres stosowania niektórych przepisów ustawy. Rozstrzygnięcie tej kwestii pozostawiono orzecznictwu i praktyce; źródło adres internetowy: <http://hyperreal.info/node/274axzz17iQycBKb>.

⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 18.04.2000 r., sygn. II AKa 22/00, OSA 2001, nr 2, poz. 8.

„znaczność” oznacza ilość ponadprzeciętną, wyjątkową wobec typowej, okazałą. Dodatkowym kryterium pomocnym w ocenie wielkości posiadanych środków odurzających obok „ilościowego”, jest badanie rodzaju tych środków, ich przeznaczenia (według zamiaru sprawcy), przy koniecznym uwzględnieniu faktu, iż ustawodawca posługuje się pojęciami mogącymi owe niezbędne miarkowanie wielkości ułatwić. Sąd wskazał, iż w poszczególnych typach normy art. 48 ustawy mowa jest o ilościach typowych, „zwykłych” (art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii), „nieznacznych” (art. 48 ust. 2), lub też „znacznych” (art. 48 ust. 3)⁹.

Sąd Apelacyjny w Lublinie w kolejnych orzeczeniach wskazywał co następuje:

— miarą „znaczności” może być stosunek ilości określonych środków do potrzeb jednego człowieka uzależnionego od tych środków. Powszechnie przyjmuje się w orzecznictwie, że ok. 50 g amfetaminy, zgodnie z powyżej przedstawioną zasadą, stanowi znaczną ilość. Skoro heroina jest narkotykiem nieporównywalnie silniejszym, nie budzi najmniejszych wątpliwości, iż porcja ok. 100 g stanowi znaczną ilość¹⁰;

— wytworzenie środka odurzającego w ilości wystarczającej do jednorazowego użycia nawet przez około 865 osób wyczerpuje ustawowe znamię ilościowe „znaczna ilość” i uzasadnia zakwalifikowanie czynu oskarżonego z art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii¹¹;

— przy uwzględnieniu, iż minimalna dawka aktywna amfetaminy wynosi 10 mg, zakwestionowane u oskarżonego 89,84 gramów amfetaminy, z której można sporządzić 8984 porcje i taka liczba osób jednorazowo mogłaby ulec odurzeniu, należy uznać za „znaczna ilość” substancji psychotropowej w rozumieniu przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r.¹²

— kryterium ilościowe pojęcia „znaczna ilość” winno być zawsze ocenione przez pryzmat ilości porcji jakie mogą być przygotowane do bezpośredniego użycia¹³.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 20 lutego 2008 r. zaprezentował pogląd, że „znaczna ilość” środków odurzających lub substancji psychotropowych w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii jest ilość pozwalająca na sporządzenie co najmniej kilkuset jednorazowych porcji, mogących odurzyć co najmniej kilkaset osób¹⁴.

Sąd Apelacyjny w Krakowie dokonywał wykładni pojęcia znacznej ilości środków odurzających, wskazując m.in.:

— za znaczną ilość środka odurzającego z art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 roku o przeciwdziałaniu narkomanii uznać należy 200 gramów

⁹ Wyrok SA w Katowicach z dnia 28.06.2005 r., sygn. II AKa 166/05, „Prokuratura i Prawo” (dodatek orzecznictwo) 2006, nr 4, poz. 28.

¹⁰ Wyrok SA w Lublinie z dnia 17.12.2002 r., sygn. II AKa 282/02, „Prokuratura i Prawo” (dodatek orzecznictwo) 2003, nr 12, poz. 23.

¹¹ Wyrok SA w Lublinie z dnia 29.09.2005 r., sygn. II AKa 216/05, LEX nr 166002.

¹² Wyrok SA w Lublinie z dnia 14.02.2006 r., sygn. II AKa 14/06, LEX nr 179040.

¹³ Wyrok SA w Lublinie z dnia 22.01.2008 r., sygn. II AKa 300/07, LEX nr 399941.

¹⁴ Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 20.02.2008 r., sygn. II AKa 10/08, LEX nr 357147.

amfetaminy. Skoro bowiem, jedna porcja tego środka wynosi zwykle 0,1 grama, to podana ilość wystarcza do wykonania 2000 porcji, zatem wystarczy do jednorazowego odurzenia się znacznej ilości ludzi; znaczna jest też wartość tej ilości narkotyku, wynosząca według cen rynkowych około 60 tys. zł. Spełnione jest więc kryterium ilościowe omawianego znamienia¹⁵;

— znaczna ilość narkotyków to taka, która wystarcza do odurzenia się jednorazowo kilkudziesięciu tysięcy osób (...) nie kilkudziesięciu osób, jak to czasem wyrażano (...). Po pierwsze — byłoby to sprzeczne z treścią owego słowa w języku polskim oznaczającego dość dużą ilość, więc nie ilość niewielką. Po drugie — byłoby sprzeczne z trójstopniowym podziałem owych przestępstw na typy kwalifikowane odnoszące się m.in. do ilości znacznych, na typy uprzywilejowane dla wypadków mniejszej wagi odnoszące się do ilości nieznacznych oraz na typy podstawowe przestępstw z cyt. ustawy. Gdyby bowiem wspomniane 10–20 dkg uznać za ilość znaczną, a dla wypadku mniejszej wagi zostawić kilka porcji, to zakres pozostały dla typu podstawowego byłby bardzo wąski, choć jako zasadniczy powinien obejmować główną ilość popełnianych przestępstw¹⁶;

— różnica zagrożenia, sankcją karną między typem podstawowym a typem kwalifikowanym przestępstwa z art. 62 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii wskazuje, że różnicując odpowiedzialność, ustawodawca założył, iż znaczna ilość narkotyków to taka, która wystarcza do sporządzenia co najmniej kilkunastu tysięcy porcji, ilość hurtowa. Nadmierne rozszerzanie pojęcia „znaczna ilość” środka odurzającego powoduje, że jednakowo kwalifikuje się zachowania sprawców, którzy przechowują stosunkowo niewielkie ilości narkotyku i osób, które dysponują znacznymi zasobami¹⁷;

— z posiadanych przez oskarżonych 855 ml zasadowej amfetaminy można uzyskać 896 g narkotyku, to jest ilość znaczna, bo adekwatna 8960 porcjom, zatem wystarczająca do jednorazowego odurzenia prawie 9 tys. osób. Przy ocenie czy ilość narkotyku jest znaczna powinno się uwzględniać nie tylko masę wagową, ale także rodzaj narkotyku oraz liczbę osób która może być jednorazowo odurzona. Nie będzie ilością znaczną ilość narkotyku miękkiego np. marihuany taka sama wagowo jak ilość narkotyku twardego¹⁸;

— przy określaniu pojęcia znacznej ilości narkotyku kryterium zasadnicze stanowi ilość wytworzonych porcji, odnoszona do czystej ilości substancji aktywnej, a nie do ilości dowolnie rozcieńczonej przez diler. Znaczna ilość to taka, która wystarcza do odurzenia jednorazowo kilkudziesięciu tysięcy osób, a z pewnością nie zachodzi, gdy ilość środka odurzającego jest odpowiednia dla kilkudziesięciu osób. Zróżnicowanie odpowiedzialności karnej za przestępstwa, przewidziane przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, wskazuje na wyodrębnienie zachowań dotyczących stosunkowo niewielkich ilości narkotyków i zachowań na skalę masową, dotyczących dokonywania obrotu hurtowego. Rozszerzanie pojęcia

¹⁵ Wyrok SA w Krakowie z dnia 19.10.2000 r., sygn. II AKa 124/00, KZS 2000, nr 11, poz. 48.

¹⁶ Wyrok SA w Krakowie z dnia 31.08.2005 r., sygn. II AKa 167/05, KZS 2005, nr 9, poz. 32.

¹⁷ Wyrok SA w Krakowie z dnia 25.10.2006 r., sygn. II AKa 205/06, KZS 2006, nr 11, poz. 38.

¹⁸ Wyrok SA w Krakowie z dnia 15.03.2007 r., sygn. II AKa 182/06, KZS 2007, nr 4, poz. 45.

znacznej ilości na zachowania dotyczące ilości niewielkich, byłoby sprzeczne z idea sprawiedliwego karania¹⁹;

— Sąd Apelacyjny nie uznaje, by 20 dag (200 porcji — dop. autora) amfetaminy stanowiło znaczą ilość substancji psychotropowej w rozumieniu art. 62 ust. 2 ustawy z 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii²⁰;

— nie jest ilością znaczną ilość między 139 a 2216 porcjami narkotyku, jaką można było wytworzyć ze zgromadzonych około 3 kg słomy makowej²¹;

— znaczną ilością narkotyku jest nie mniej jak 2 kg substancji aktywnej, bo z tej masy można wykonać co najmniej kilkadziesiąt (20) tysięcy porcji²².

Kilkakrotnie, w indywidualnych sprawach, na temat zakresu znaczeniowego pojęcia „znacznej ilości narkotyków” wypowiadał się Sąd Najwyższy. W wyroku z dnia 17 czerwca 1999 r. wskazał, że ustawodawca kształtując podstawowy i kwalifikowany typ przestępstwa wprowadzenia do obrotu słomy makowej, mlecza makowego, środka odurzającego lub psychotropowego, a także tworząc wypadek mniejszej wagi (art. 43 ustawy z 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii) nie zdefiniował w ustawie ocennych znamion różnicujących podstawy odpowiedzialności sprawców wprowadzających do obrotu różne ilości określonych w niej środków. Typ kwalifikowany poprzez zmianę „znacznej ilości” został — zdaniem SN — utworzony przy zastosowaniu wyłącznie kryterium ilościowego, bez możliwości uwzględnienia nadto rodzaju wprowadzonego do obrotu środka. O ile zatem rodzaj wprowadzonego środka mógłby mieć znaczenie dla kształtowania wypadku mniejszej wagi, to posłużenie się kryterium jakościowym w odniesieniu do znamienia „znaczna ilość” byłoby przejawem wykładni *contra legem*. Z kolei brak ustawowej definicji tego znamienia jest równoznaczny z przekazaniem uprawnień do wykładni treści znamienia ocennego sądowi orzekającemu²³.

W wyroku z dnia 1 marca 2006 r. SN wskazał, że miarą „znaczności” (...) może być także stosunek ilości określonych środków do potrzeb jednego człowieka uzależnionego od tych środków. Jeżeli zatem przedmiotem czynu jest taka ilość tych środków, która mogłaby zaspokoić tego rodzaju potrzeby co najmniej kilkudziesięciu uzależnionych, to należy przyjąć, że jest tych środków znaczna ilość²⁴.

Postanowieniem z dnia 1 lutego 2007 r. SN podtrzymał swoje stanowisko powtarzając, iż znaczna ilość narkotyków to taka, która wystarcza do jednorazowego odurzenia się co najmniej kilkudziesięciu osób²⁵.

Także w postanowieniu z dnia 23 września 2009 r. SN nie zmienił zdania stwierdzając, że jeżeli przedmiotem czynności wykonawczej przestępstw określonych

¹⁹ Wyrok SA w Krakowie z dnia 30.05.2007 r., sygn. II Aka 85/07, KZS 2007, nr 6, poz. 50.

²⁰ Wyrok SA w Krakowie z dnia 14.06.2007 r., sygn. II Aka 83/07, KZS 2007, nr 7–8, poz. 63.

²¹ Wyrok SA w Krakowie z dnia 15.05.2008 r., sygn. II Aka 70/08, KZS 2008, nr 7–8, poz. 71.

²² Wyrok SA w Krakowie z dnia 8.07.2009 r., sygn. II Aka 132/00, KZS 2009, nr 9, poz. 58.

²³ Wyrok SN z dnia 17.06.1999 r., sygn. IV KKN 813/98, „Prokuratura i Prawo” (dodatek orzecznictwo) 2000, nr 1, poz. 2.

²⁴ Wyrok SN z dnia 1.03.2006 r., sygn. II KK 47/05, „Prokuratura i Prawo” (dodatek orzecznictwo) 2006, nr 10, poz. 5.

²⁵ Postanowienie SN z dnia 1.02.2007 r., sygn. III KK 257/06, OSNwSK 2007, nr 1, poz. 339.

w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, jest taka ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych, która mogłaby jednorazowo zaspokoić potrzeby co najmniej kilkudziesięciu osób uzależnionych, to jest to „znaczna ilość” w rozumieniu tej ustawy. Zdaniem organu orzeczniczego — wykładnia językowa zwrotu „znaczna ilość”, mająca pierwszeństwo przed innymi rodzajami interpretacji aktów prawnych, nie prowadzi do sprecyzowania zakresu znaczeniowego tego zwrotu. Nie do zaakceptowania jest jednocześnie — jak zauważa SN — propozycja H. Popławskiego (o czym dalej), żeby „znaczna ilość” tworzyły dopiero kilogramy narkotyków, skoro np. z 10 g substancji psychotropowej LSD można przygotować około 100 000 dawek. SN przyznaje, że przyjęty w jego orzeczeniach miernik „znaczności”, w postaci ilości środków, która mogłaby zaspokoić potrzeby co najmniej kilkudziesięciu uzależnionych osób, został wskazany „intuicyjnie”, jakkolwiek przemawia za nim *ratio legis* ustaw przeciw narkotykowym. Zagrożenie typów kwalifikowanych kumulatywnie karą pozbawienia wolności i grzywny byłoby nieracjonalne, gdyby nie chodziło o represjonowanie głównie dealerów. A skoro karani mają być przede wszystkim handlarze narkotyków, rozprowadzający je wśród osób uzależnionych, to nie ma — zdaniem SN — żadnych rozsądnych argumentów przemawiających za zawężoną interpretacją znamienia „znaczna ilość”. Zdaniem organu orzeczniczego tendencja do ograniczania zakresu znaczeniowego pojęcia „znaczna ilość” nie uwzględnia, że granice sankcji za typy kwalifikowane są zakreślone szeroko np.: od 3 do 15 lat pozbawienia wolności (art. 53 ust. 2, 55 ust. 3), od roku do 10 lat pozbawienia wolności (art. 56 ust. 3) i od 6 miesięcy do 8 lat pozbawienia wolności (art. 58 ust. 2, 62 ust. 2 i 63 ust. 2). Jest więc możliwa odpowiednia reakcja karna także na te przestępstwa, gdzie przedmiotem wykonawczym są i znaczne, i wielkie ilości narkotyków. Nie ma więc — zdaniem SN — potrzeby obejmowania typami podstawowymi coraz większej liczby zachowań, tylko dlatego, że rośnie skala przestępczości narkotykowej. Przeciwnie, rodzajowy i bezpośredni przedmiot ochrony wymienionych przepisów, jakim jest zdrowie publiczne oraz liczne umowy międzynarodowe, których Polska jest stroną i które stanowią część krajowego porządku prawnego, zobowiązują do zwalczania i zapobiegania narkomanii także za pomocą karnych instrumentów prawnych²⁶.

4. Wykładnia doktrynalna „znacznej ilości środków odurzających”

Przedstawiciele nauki prawa karnego dokonywali wykładni pojęcia znacznej ilości środków odurzających już w latach 80. ubiegłego wieku. W dniu 1 marca 1985 r. weszła bowiem w życie ustawa o zapobieganiu narkomanii, zawierająca przepisy karne kwalifikowane znamieniem „znacznej ilości”, nie definiująca tego pojęcia. Kolejny akt prawny, zawierający przestępstwa narkotykowe, tj. ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii także nie zawierał definicji legalnej „znacznej ilości”²⁷.

H. Popławski dokonując wykładni określenia „znacznej ilości” zawartego w ustawie z dnia 31 stycznia 1985 r. o zapobieganiu narkomanii, wskazał, że

²⁶ Postanowienie SN z dnia 23.09.2009 r., sygn. I KZP 10/09, OSNKW 2009, nr 10, poz. 84.

²⁷ Tekst jedn. DzU z 2003, nr 24, poz. 198 ze zm.

określeniu „znaczna ilość” najbardziej bliskie jest pojęcie „znacznych rozmiarów”, o którym napisano w uzasadnieniu do projektu kodeksu karnego (k.k. z 1969 r. — dop. autora), że nie jest ono równoznaczne z wysoką wartością mienia, lecz jak wyjaśniają słowniki, odnosi się do czegoś, co ma długość, szerokość, wysokość albo głębokość, a mówiąc inaczej, co ma wymiar, skalę, zasięg. Zważywszy, że pojęcie „znaczna ilość” odnosi się bezpośrednio do wyrabiania lub przerabiania mlecza makowego, słomy makowej, środków odurzających lub psychotropowych, przywożenia z zagranicy lub wywożenia za granicę tych środków oraz do wprowadzania do obrotu wymienionych środków lub artykułów, przeto chodzi tu nie tyle o rozciągłość lub też rozległość samego zjawiska, które jest charakterystyczne dla pojęcia „znacznych rozmiarów”, lecz o coś, co się daje wyrazić przede wszystkim miernikiem ilościowym, na przykład w ilości opakowań, sztuk poszczególnych środków lub artykułów, albo też wagowo, w ilości np. kilogramów itp. Zdaniem autora, na znaczną ilość musi się składać wytworzenie, przerobienie, wywiezienie za granicę, przywiezienie z zagranicy lub wprowadzenie do obrotu co najmniej kilku kilogramów tych środków, gdyż w przeciwnym razie (mniejszej ilości) brak byłoby uzasadnienia dla istnienia typu kwalifikowanego tych przestępstw²⁸.

W. Radecki jest zdania, że miarą znaczości może być stosunek ilości określonych środków, do potrzeb jednego człowieka uzależnionego od tych środków²⁹. Autor, rozumienie „znacznej ilości” uzasadnia pozaprawnymi ocenami „intuicyjnymi”, przyznając jednocześnie, iż są one czysto arbitralne oraz kryteriami prawnymi, przy uwzględnieniu reguł wykładni celowościowej i systemowej (wykładnia językowa jest nie wystarczająca). Zgodzić należy się z autorem, iż intuicyjne definiowanie nie jest oparte na żadnej podstawie normatywnej i jako nasycone elementem subiektywnym, nie stanowi uzasadnienia dla rozumienia pojęcia „znacznej ilości”. Wykładnia celowościowa — zdaniem W. Radeckiego — nakazuje mieć na uwadze, że typy kwalifikowane skierowane są nie przeciwko uzależnionym, lecz przeciwko dealerom, a więc nie ma żadnych rozsądnych powodów, które nakazywałyby zawężającą interpretację znamienia „znacznej ilości”. Wykładnia systemowa pozwala — zdaniem autora — na porównanie przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii do przestępstw spowodowania niebezpieczeństwa powszechnego z rozdziału XX k.k., ponieważ niejako „w tle” tego posiadania zarysowuje się niebezpieczeństwo związane z ich rozprowadzaniem, a ono zasługuje na miano niebezpieczeństwa powszechnego. Znamieniem powszechności niebezpieczeństwa według art. 165 § 1 k.k. jest zagrożenie zdrowia „wielu osób”. Znamienia kwalifikujące można interpretować zdaniem W. Radeckiego — w ten sposób, że o „znacznej ilości” środków odurzających lub substancji psychotropowych decyduje to, że ta ilość jest zdatna do jednorazowego odurzenia „wielu osób”. Zdaniem autora jest to sensowny kierunek poszukiwań teoretycznych, jakkolwiek przyznaje on, że od razu można mu postawić zarzut posłużenia się

²⁸ H. Popławski, *Problematyka karna w ustawie o zapobieganiu narkomanii*, „Nowe Prawo” 1987, nr 4, s. 59.

²⁹ W. Radecki, *Pozakodeksowe prawo karne, Tom I, Przestępstwa przeciwko pamięci narodowej, obronności, bezpieczeństwu osób i mienia, zdrowiu. Komentarz*, Warszawa 2002, s. 274.

argumentem *ignotum per ignotum* (żaden przepis nie definiuje „wielu osób”). W. Radecki stwierdza, że zagrożenie 6 i więcej osób zasługuje na miano zagrożenia powszechnego. Gdyby taką ocenę uznać na nieuzasadnioną na gruncie analizowanych przestępstw, to z pomocą przychodzi koncepcja zgodnie, z którą w art. 300 i 301 k.k. mamy rozróżnienie „kilku” i „wielu” (wierzycieli), a ponieważ zgodnie z regułami języka polskiego „kilku” to od 3 do 9, przeto „wielu” musi oznaczać więcej niż „kilku”, i to co najmniej 10 osób. Przyjmując ten tok rozumowania, można by nawet — zdaniem autora — przyjąć, że ilość posiadanych środków odurzających lub substancji psychotropowych jest ilością „znaczna”, jeżeli nadaje się do jednorazowego „obsłużenia” co najmniej 10 osób. W. Radecki zaznacza jednak, iż proponowana przez niego interpretacja jest w tym fragmencie bardzo śmiała i z ustawy nie wynika wprost, tym niemniej jest ona uzasadniona istotą analizowanych przestępstw. Reasumując, autor zajmuje stanowisko, że wyznacznikiem znaczości jest taka ilość środków, która mogłaby zaspokoić potrzeby co najmniej kilkudziesięciu uzależnionych osób³⁰.

Pogląd W. Radeckiego podziela M. Preiss-Mysłowska³¹.

W. Kotowski wyraził pogląd, że przy ocenie, czy ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych jest znaczna, należy mieć na uwadze nie tylko masę wagową (miligramy, gramy, kilogramy, itp.), lecz również rodzaj narkotyków (twarde, miękkie), ich szkodliwość dla organizmu człowieka oraz liczbę porcji, które można z niego sporządzić, a tym samym liczbę osób, która może być jednorazowo odurzona tym środkiem. Autor podziela opisany wyżej pogląd SA w Lublinie, iż przy uwzględnieniu, iż minimalna dawka aktywnej amfetaminy wynosi 10 mg, zakwestionowane u oskarżonego 89,84 gramów amfetaminy, z której można sporządzić 8984 porcje i taka liczba osób jednorazowo mogłaby ulec odurzeniu, należy uznać za „znaczna ilość” substancji psychotropowej w rozumieniu przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z 29 lipca 2005 r.³²

Zdaniem T. Srogosza znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych albo słomy makowej jest znamieniem ocennym, tj. wymagającym, przy ustaleniu jego występowania w czynie, posługiwania się różnego rodzaju ocenami. Wskazując na przykłady zaczerpnięte z orzecznictwa, autor zajmuje stanowisko, iż znaczna ilość to taka, która wystarcza do jednorazowego odurzenia się co najmniej kilkudziesięciu osób³³.

K. Łucarz wskazała, że kryterium decydującym o tym, czy ilość środków jest znaczna powinna być masa wagowa oraz rodzaj danego środka. Autorka podziela pogląd SN, jest zdania, że w celu przyjęcia znacznej ilości konieczne jest

³⁰ W. Radecki, *Glosa do wyroku SN z dnia 1 marca 2006 r., sygn. II KK 47/05*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2006, nr 12, poz. 145.

³¹ M. Preiss-Mysłowska, *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 257.

³² W. Kotowski, B. Kurzępa, *Przestępstwa pozakodeksowe. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 448.

³³ T. Srogosz, *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 371–373.

stwierdzenie ilości wystarczającej do odurzenia się jednorazowo co najmniej kilkudziesięciu osób³⁴.

K. Krajewski zajmuje stanowisko, iż regulacje zawarte w ustawie są nastawione przede wszystkim na karanie działalności hurtowej, której przedmiotem są środki odurzające. W związku z tym, chodzi tu o rzeczywiście duże ilości, pozwalające na domniemanie, iż celem danej osoby jest nielegalny obrót, hurtowe wprowadzanie do obrotu narkotyków³⁵.

5. Podsumowanie

Mając na uwadze powyższe poglądy organów orzeczniczych i przedstawicieli doktryny prawa karnego, wyróżnić można trzy zasadnicze koncepcje, wypracowane przez orzecznictwo, na temat ilościowo-jakościowego rozumienia pojęcia „znacznej ilości środków odurzających”.

Pierwsza koncepcja, najszersza, przyjęta m.in. przez SN, W. Radeckiego, M. Preiss-Mysłowską, T. Srogosza, K. Łucarza, zgodnie z którą uznaje się za ilość znaczną taką ilość środków narkotycznych, która mogłaby zaspokoić potrzeby co najmniej kilkudziesięciu uzależnionych osób.

Druga koncepcja, najwęższa, zaprezentowana przez Sąd Apelacyjny w Krakowie, jak też przez K. Krajewskiego i H. Popławskiego, zgodnie z którą znaczna ilość narkotyków to taka, która wystarcza do odurzenia się jednorazowo kilkudziesięciu tysięcy osób.

Trzecia koncepcja (pośrednia), przyjęta m.in. przez Sądy Apelacyjne w Katowicach, Lublinie i Wrocławiu, określająca „znaczność” jako ilość ponadprzeciętną, wyjątkową wobec typowej, pokaźną, pozwalającą na sporządzenie co najmniej kilkuset jednorazowych porcji, mogących odurzyć co najmniej kilkaset osób.

Pierwsza z koncepcji nie wydaje się przekonująca. Już z pobieżnej analizy argumentacji przytaczanej przez SN (powtórzoną zresztą za W. Radeckim), nie trudno oprzeć się wrażeniu, że mamy do czynienia z podejściem czysto intuicyjnym. Pogląd uznający się za ilość znaczną taką ilość środków narkotycznych, która mogłaby zaspokoić potrzeby co najmniej kilkudziesięciu uzależnionych osób, wydaje się oderwany od językowej, systemowej i funkcjonalnej metody wykładni. Przyznaje to częściowo W. Radecki, dostrzegając walor arbitralności w przyjęciu granicy „kilkudziesięciu” uzależnionych osób.

Bardziej przekonuje przeciwny do powyższego pogląd H. Popławskiego, K. Krajewskiego oraz SA w Krakowie, zgodnie z którym znaczna ilość narkotyków to taka, która wystarcza do odurzenia się jednorazowo kilkudziesięciu tysięcy osób. Zgodzić się należy z H. Popławskim, że przedmiotem typu kwalifikowanego musi być ilość środków odurzających, która jest liczona co najmniej w kilogramach, bowiem przy mniejszych ilościach brak byłoby uzasadnienia dla istnienia typów

³⁴ K. Łucarz, A. Muszyńska, *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 480–481.

³⁵ Biuletyn nr 4845/IV z posiedzenia Komisji Zdrowia Sejmu RP w dniu 30 czerwca 2005 r., adres internetowy: <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrnz/ZDR-295>.

kwalifikowanych. Podzielić należy pogląd K. Krajewskiego, iż regulacje zawarte w ustawie są nastawione przede wszystkim na karanie działalności hurtowej, której przedmiotem są duże ilości środków odurzających. Jeżeli zatem zachowania takie mają spotykać się z surowszą odpowiedzialnością karną, w porównaniu do typów podstawowych, które mogą popełniać osoby uzależnione, nie wymagające karania lecz leczenia, zasadnym jest ustalenie granicy ilościowo-jakościowej „znacznej ilości środków odurzających” na ilości hurtowe. SA w Krakowie trafnie zauważa, że różnicowanie odpowiedzialności karnej za przestępstwa, przewidziane przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, wskazuje na wyodrębnienie zachowań dotyczących stosunkowo niewielkich ilości narkotyków i zachowań na skalę masową, obejmujące dokonywanie obrotu hurtowego. Rozszerzenie pojęcia „znacznej ilości” na zachowania dotyczące ilości niewielkich byłoby sprzeczne z ideą sprawiedliwego karania, ponieważ doprowadza do sytuacji, że jednakowo kwalifikuje się zachowania sprawców, którzy przechowują stosunkowo niewielkie ilości narkotyku i osób, które dysponują znacznymi zasobami.

Należy mieć na uwadze, że o bycie typu kwalifikowanego decydować mogą dodatkowe znamiona składające się na jego opis. W porównaniu z typem podstawowym, w dyspozycji typu kwalifikowanego przestępstwa ustawodawca powinien zatem wskazać, na dodatkowe elementy, które powodują, że czyn jest czynem o większej społecznej szkodliwości, niż czyn w typie podstawowym, a co za tym idzie zagrożony jest surowszą sankcją³⁶. Typy podstawowe przestępstw narkotykowych z zasady powinny stanowić główny trzon ogólnej liczby popełnianych przestępstw. Jeżeli natomiast przyjąć, tak jak chce tego SN i niektórzy z przedstawicieli doktryny, że typem kwalifikowanym będzie np. posiadanie ilości środków, która mogłaby zaspokoić potrzeby już co najmniej kilkudziesięciu uzależnionych osób, to zaciera się granica pomiędzy typem podstawowym a kwalifikowanym, który często stawał się będzie zasadą. Wniosek taki uzasadnia ponadto obecność typów uprzywilejowanych przestępstw narkotykowych, ze względu na „wypadek mniejszej wagi”, które dotyczyć mogą znacznej części zachowań objętych typami podstawowymi.

Odnosząc się krytycznie do najszerzego rozumienia „znacznej ilości środków odurzających”, częściowo zgodzić się należy m.in. z SA we Wrocławiu, Lublinie i Katowicach, które zajmują stanowisko, iż „znaczna ilość” to ilość ponadprzeciętna, wyjątkowa wobec typowej, pokaźna, pozwalająca na sporządzenie co najmniej kilkuset jednorazowych porcji, mogących odurzyć co najmniej kilkaset osób. Znacznymi będą takie ilości, które zdaniem sądów zdecydowanie przewyższają, nie tylko potrzeby jednej osoby uzależnionej, co w większości przypadków mieścić się będzie w granicy wypadku mniejszej wagi, ale znacznie przewyższają również ilość właściwą dla typu podstawowego. SA we Wrocławiu wskazał, iż powszechnie wiadome jest, że osoby uzależnione bardzo często posiadają na własne potrzeby zapas narkotyków na kilka, a nawet na kilkanaście dni i przyjmując, że w ciągu

³⁶ Por. R.A. Stefański, *Prawo karne materialne część ogólna*, Warszawa 2008, s. 96–97; A. Marek, *Prawo karne...*, op.cit, s. 118; M. Kalitowski (w:) *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, pod. red. T. Bukiet-Nagórskiej, Warszawa 2008, s. 85–86; L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2007, s. 58; J. Warylewski, *Prawo karne...*, op.cit, s. 208.

jednego dnia taki uzależniony zażywa tylko dwie porcje narkotyku może okazać się, że ilość kilkudziesięciu porcji, zdatna do jednorazowego odurzenia kilkudziesięciu osób, nie będzie stanowiła dowodu, że mamy do czynienia z handlarzem, który posiada narkotyki nie tylko na własne potrzeby. Taka ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych może mieścić się w granicy potrzeb jednego uzależnionego. Wynikające stąd wątpliwości nie powinny wystąpić już przy kwalifikowaniu czynu osoby posiadającej narkotyki, jako typu podstawowego przestępstwa z art. 62 ust. 1 ustawy. Dla typu kwalifikowanego różnica musi być zatem bardzo wyraźna, wskazująca nie tylko na oczywisty handlowy cel posiadanych środków odurzających lub substancji psychotropowych, ale także na szczególnie duży zakres tej działalności. Różnicę tę — zdaniem sądu — wyznacza dalej zróżnicowanie zagrożenia karnego za typy przestępstw kwalifikowanych przez znaczną ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych. Zakaz stosowania wykładni homonimicznej nakazuje uwzględniać nie tylko przepis art. 62 ust. 2 tej ustawy, ale także przepisy art. 53 ust. 2, art. 55 ust. 3, art. 56 ust. 3, art. 57 ust. 2 i art. 58 ust. 2 tej ustawy, w których także wprowadzono kwalifikowane typy przestępstw ze względu na „znaczną ilość” środków odurzających lub substancji psychotropowych. I właśnie analiza tych innych przepisów, a konkretnie art. 53 ust. 3 i art. 55 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii przekonuje, że zróżnicowanie musi być istotne i pojęcie „znaczną ilość” środków odurzających lub substancji psychotropowych musi obejmować rzeczywiście pokaźną ich ilość, wyraźnie większą od wielkości właściwych dla typów podstawowych tych przestępstw, wszakże zaistnienie tego znamienia kwalifikującego decyduje o tym, że stypizowane w tych przepisach przestępstwa stają się zbrodniami. Zauważenia i podkreślenia w omawianym kontekście wymaga też — zdaniem SA — zmiana sankcji przepisu art. 62 ust. 2 ustawy, wprowadzona ustawą nowelizującą z dnia 27 kwietnia 2006 r. (Dz. U. Nr 120, poz. 826), polegająca na podniesieniu zarówno dolnego ustawowego zagrożenia, jak i wyraźne zagrożenia górnego. Kolejnym elementem, który — zdaniem sądu — należy mieć na uwadze, chcąc właściwie określić znamię „znaczną ilość” środków odurzających lub substancji psychotropowych, jest kwestia właściwego określenia stopnia niebezpieczeństwa dla dóbr chronionych prawem, wywoływanego przestępstwami, w których to znamię kwalifikujące się pojawia. Uwzględniając powyższe, a także istotne zróżnicowanie przestępczości narkotykowej i związane z tym przesłanki aksjologiczne wprowadzenia w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii typów kwalifikowanych przestępstw ze względu na znaczną ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz zasady sprawiedliwości i racjonalności prawa, należy zgodzić się z sądem, że „znaczną ilość” środków odurzających lub substancji psychotropowych, to znacznie więcej niż ilość mogąca jednorazowo odurzyć kilkudziesięciu uzależnionych.

Powyższe nie oznacza pełnej akceptacji dla powyższego poglądu, że „znaczną ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych” to taka, która wystarcza do sporządzenia już co najmniej kilkuset porcji. Już gramatycznie wydaje się, iż jest to granica nieco zaniżona. Nie usprawiedliwia jej także wzgląd na zasadę sprawiedliwości i racjonalności prawa. Żadna z tych zasad nie przemawia

za tym, że już posiadanie kilkuset jednorazowych porcji środków odurzających lub substancji psychotropowych, które często odpowiadają ilościom gramowym, może uzasadniać kwalifikowanie czynu, jako zbrodni z art. 53 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomani.

Przyjmowana przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wielkość, od której można mówić o znacznej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych maksymalizuje stopień niebezpieczeństwa powszechnego, sprowadzanego przez ten rodzaj przestępczości. W niewłaściwych proporcjach uwzględnia też dużą rozpiętość ustawowego zagrożenia typów kwalifikowanych. Różnice w ustawowym zagrożeniu karą są w niektórych przypadkach przestępstw aż tak duże, że granicę, od której należy przyjmować, że ilość tych środków lub substancji, stanowiących przedmiot czynu, jest ilością znaczną, wyznaczyć należy na poziomie co najmniej kilkunastu tysięcy jednorazowych porcji. Przykładem jest przestępstwo wytwarzania, przetwarzania albo przerabiania narkotyków, które w typie podstawowym jest występkiem, a w typie kwalifikowanym zbrodnią. Kilkanaście tysięcy porcji środków odurzających umiejscawia czyn na poziomie znacznie wyższym od maksimum typu podstawowego i takie też jest jego realne zagrożenie dla dóbr chronionych prawem.

Wydaje się ponadto, że językowe znaczenie pojęcia „znaczny” rozumiane jako „dość duży pod względem liczby, ilości, okazały, niemały, spory”, sugeruje wielkości bardziej zbliżone do rzędu kilogramów, niżli do gramów (dekagramów)³⁷.

Wprowadzenie typów kwalifikowanych przestępstw narkotykowych polegających na: wytwarzaniu, przetwarzaniu albo przerabianiu, przywozie, wywozie, wewnątrzwspólnotowym nabyciu, wewnątrzwspólnotowej dostawie lub przewozie przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa, wprowadzaniu do obrotu, wbrew przepisom art. 33–35 i 37 ustawy, przygotowaniu do przestępstw określonych w art. 55 ust. 3 i 56 ust. 3 ustawy, udzielaniu innej osobie, posiadaniu, uprawie, wbrew przepisom ustawy, maku (z wyjątkiem maku niskomorfinoowego), konopi (z wyjątkiem konopi włóknistych), krzewów koki, jeżeli uprawy te mogłyby dostarczyć znacznej ilości słomy makowej, liści koki, żywicy lub ziela konopi (innych niż włókniste), miało niewątpliwie na celu ściganie producentów i handlarzy narkotyków, nie zaś ich konsumentów. Osoby uzależnione od narkotyków, w przeważającej mierze nie należą bowiem do struktur przestępczych trudniących się hurtowym obrotem środkami odurzającymi. Celem wprowadzenia surowszej odpowiedzialności kamej za wymienione wyżej zachowania, nie było jak się wydaje ściganie i karanie drobnych konsumentów, ale eliminowanie z rynku osób, których działania najbardziej godzą w zdrowie publiczne. Osoby takie dysponują zwykle ilościami hurtowymi środków odurzających, które liczone są w kilogramach, a nawet w tonach (producenci). Zarówno producenci jak i dystrybutorzy narkotyków, zorganizowani w rozbudowanych strukturach przestępczych, wprowadzają do obrotu (w szerokim rozumieniu tego słowa) znaczne ilości środków odurzających. Z doniesień medialnych dowiadujemy się, iż często ujawniane są nielegalne plantacje konopi, zatrzymywane transporty (lądowe, wodne) z narkotykami w ilościach mierzonych

³⁷ Zob. E. Sobol, *Nowy słownik języka polskiego*, Warszawa 2002, s. 1285; S. Dubisz, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Warszawa 2003, t. 5, s. 722.

w dziesiątkach, a nawet w setkach kilogramów. Mając na uwadze, że typy kwalifikowane przestępstw narkotykowych powinny cechować się szczególną cechą w porównaniu do typów podstawowych, można założyć, że „znaczne ilości” to ilości liczone co najmniej w kilogramach.

Interpretacja „znacznej ilości środków odurzających” powinna uwzględniać postulaty funkcji gwarancyjnej prawa karnego. Zakres czynów zabronionych, w szczególności typów kwalifikowanych przestępstw, winien być dla obywateli jasny i precyzyjny. Nie można natomiast realizować funkcji ochronnej prawa karnego, nawet jeżeli przedmiotem ochrony jest zdrowie publiczne, za wszelką cenę. J. Warylewski przypomina, że funkcja gwarancyjna uniemożliwia samowolę organom państwa w procesie stanowienia i stosowania prawa karnego³⁸. P. Kozłowska-Kalisz, wskazuje, że funkcja ta odzwierciedla się w postulatach, aby czyny zabronione były w sposób jasny określone w ustawie, aby sądy orzekały tylko takie kary, które przewidziane są w ustawie, ażeby odpowiedzialność karną ponosiło się tylko za taki czyn, który był zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Funkcja gwarancyjna — zdaniem autorki — wiąże się z wyznaczeniem relacji między państwem, władzą państwową a jednostką. Prawa i wolności jednostki mogą być ograniczane w demokratycznym państwie tylko na mocy wyraźnego sformułowania w ustawie. Powyższe dotyczy przede wszystkim określania czynów zabronionych pod groźbą kary, która stanowi najbardziej dotkliwe wkroczenie w prawa jednostki³⁹. L. Gardocki, porównał przepisy karne niezrozumiałe, niejasne, ogólnikowe do zaminowanego pola, na które wstęp jest wzbroniony, a jego granice niezbyt wyraźnie oznaczone⁴⁰. Będąca przeciwieństwem określoności przestępstwa, niedookreśloność czynu zabronionego może polegać na posługiwaniu się przez ustawodawcę opisem czynu wprawdzie precyzyjnym, ale tak szerokim, że jego dosłowne stosowanie nie jest możliwe i wybór przypadków, w których dochodzi do odpowiedzialności karnej pozostawia się organom ścigania i sądom⁴¹. Zdaniem B. Kunickiej-Michalskiej wymóg określoności regulacji ustawowej w prawie karnym można sprowadzić do nakazu precyzyjnego określenia zakresu zachowań naruszających normę sankcjonowaną. Na poziomie ustawy musi istnieć możliwość dekodowania zakazanego zachowania. Ewentualne odesłania do aktów podstawowych mogą mieć jedynie na celu doprecyzowanie znamion czynu, nie mogą zaś prowadzić do rozszerzenia kryminalizacji⁴². A. Grześkowiak wskazuje, iż wymóg określoności przestępstwa i kary wiąże się z zasadą *fair play*. Oznacza

³⁸ J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2004, s. 61.

³⁹ P. Kozłowska-Kalisz (w:) *Prawo karne materialne. Część ogólna*, pod red. M. Mozgawy, Zakamycze 2006, s. 27.

⁴⁰ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2007, s. 15.

⁴¹ L. Gardocki, *Typowe zakłócenia funkcji zasady „nullum crimen sine lege”*, „*Studia Iuridica*” UW XI/1982, s. 55; por. też L. Gardocki, „*Zasada nullum crimen sine lege*” a akty normatywne naczelnych organów administracji, „*Państwo i Prawo*” 1969, z. 3; *Zasada nullum crimen sine lege certa we współczesnym polskim prawie karnym* (w:) *Hominum causa omne ius constitutum est. Księga jubileuszowa ku czci Profesor Alicji Grześkowiak*, pod. red. A. Dębińskiego, M. Gałazki, R. Hałasa, K. Wiaka, Lublin 2006, s. 71–80.

⁴² Na temat zasady określoności czynu zob.: B. Kunicka-Michalska, *Zasady odpowiedzialności karnej. Art. 1 § 1 i 2, art. 3–7 k.k. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 65–88.

ona, że zanim państwo wymierzy karę, musi dać każdemu szansę jej uniknięcia przez wyraźne określenie linii oddzielającej sferę czynów zakazanych od dozwolonych prawem karnym⁴³. Zauważyć należy, że niedookreśloność znamion przestępstwa może budzić zastrzeżenia z punktu widzenia zasady *nullum crimen sine lege*, która jest jedną z najważniejszych zasad współczesnego prawa karnego⁴⁴. Została ona sformułowana w przepisie art. 42 Konstytucji RP⁴⁵, a także w licznych aktach prawa międzynarodowego⁴⁶. Z zasady tej w postaci bardziej rozbudowanej, jako *nullum crimen, nulla poena sine lege poenali anteriori* wynika reguła bardziej szczegółowa, a mianowicie, iż przepisy karne muszą opisywać przestępstwo, w tym sposób działania sprawcy, maksymalnie dokładnie. Zasady *nullum crimen sine lege* i wiążąca się z nią zasada *lex criminalis retro non agit* eksponowane są nie tylko w k.k. i Konstytucji RP, ale też w dokumentach międzynarodowych, np. w art. 15 Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych ONZ i art. 7 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka⁴⁷. Te ostatnie akty prawa międzynarodowego podlegają bezpośredniemu stosowaniu przez polskie organy wymiaru sprawiedliwości. Przypomnieć należy, że pojęcie „bezpośrednie stosowanie” oznacza cechę norm prawa wspólnotowego stanowiącą, że sądy oraz inne organy państw członkowskich są zobowiązane stosować te normy w sposób zapewniający ich skuteczność, w tym poprzez zapewnienie ochrony praw podmiotowych przyznanych podmiotom przez te normy⁴⁸.

W związku z powyższym należy postulować zawężenie zakresu penalizacji naruszenia przepisów opisujących typy kwalifikowane jedynie do sytuacji wyraźnie wskazujących na „znaczna ilość środków odurzających”, np. na hurtowy charakter przedmiotu przestępstwa. Jedynie bowiem wobec ilości liczonych co najmniej w kilogramach, odpowiadających ilościom porcji wystarczającym do zaspokojenia potrzeb co najmniej kilku tysięcy osób uzależnionych, można zachować kompromis

---

⁴³ A. Grześkowiak, *Nullum crimen, nulla poena sine lege poenali anteriori* (w:) *Prawa człowieka. Model prawny*, pod red. R. Wieruszewskiego, Ossolineum 1991, s. 508–509; A. Grześkowiak (w:) A. Grześkowiak, M. Gałązka, R. Hałas, K. Wiak, F. Ciepły, S. Hypś, D. Szeleszczuk, *Prawo karne*, Warszawa 2007, s. 62–64.

⁴⁴ Zob. też: K. Buchała, *Prawo karne materialne*, Warszawa 1980, s. 83–87; J. Bafia, *Polskie prawo karne*, Warszawa 1989, s. 46–47.

⁴⁵ Art. 42 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. stanowi, że odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego.

⁴⁶ Art. 11 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r.; art. 7 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka; art. 15 Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.

⁴⁷ Art. 15 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych brzmi: Nikt nie może być skazany za czyn lub zaniechanie, które w myśl prawa wewnętrznego lub międzynarodowego nie stanowiły przestępstwa w chwili ich popełnienia.

Art. 7 ust. 1 Konwencji Europejskiej brzmi: Nikt nie może być uznany za winnego popełnienia czynu polegającego na działaniu lub zaniechaniu działania, który według prawa wewnętrznego lub międzynarodowego nie stanowił czynu zagrożonego karą w czasie jego popełnienia.

⁴⁸ W. Postulski (w:) *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, pod red. A. Wróbla, Kraków 2005, s. 413.

pomiędzy funkcją gwarancyjną a funkcją ochronną prawa karnego. Interpretacja powyższa jest także zgodna z obowiązującą w prawie karnym dyrektywą wykładni, zakazującą przyjmowania takiego znaczenia pojęć, jeżeli wyniki wykładni skutkowałyby pogorszeniem sytuacji sprawcy.

Reasumując, najtrafniejsze wydaje się rozumienie „znacznej ilości środków odurzających”, jako ilości narkotyków, która wystarcza do odurzenia się jednocześnie co najmniej kilkudziesięciu tysięcy osób.